

Ds Richard Vissinga

Deut. 6, 4-9 en Matteüs 16, 13-23 Bijbel, Belijden en Belijdenis

Lieve gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Belijden - dat is volgens ons woordenboek in de eerste plaats: openlijk voor een geloofsovertuiging uitkomen. En in de tweede plaats: iets bekennen, bijvoorbeeld schuld.

In de beide lezingen uit de Bijbel van daarnet gaat het om belijden in die eerste betekenis.

De grondbelijdenis van Israel luidt: Hoor, Israel, de HEER, onze God, de HEER is de enige!

En als antwoord op de vraag van Jezus aan zijn leerlingen stapt Petrus naar voren en zegt, belijdt: U bent de Messias, de Christus, de Zoon van de Levende God.

Openlijk voor een geloofsovertuiging uitkomen. Waar komt dat geloof vandaan? Wat is de bron van het geloof?

De kerk is daar in navolging van het Jodendom duidelijk over: uit de Bijbel. De Bijbel is de bron van ons geloof. Daarom is de bestudering van de Bijbel zowel voor Joden als voor christenen zo belangrijk. Omdat zij geloven, dat zij daarin en daardoor God ontmoeten.

Voor beiden geldt: de Bijbel is het Woord van God.

Maar de natuur dan? Is die ook niet een bron voor het geloof?

Dat zeggen wel veel mensen, die voor hun geloof geen kerk en geen verhalen uit de Bijbel nodig hebben. Zij komen diep onder de indruk van de overweldigende schoonheid in de natuur. Maar de natuur is ook: het recht van de sterkste, de één z'n dood is de ander z'n brood is, onvoorstelbare rampen maken heel veel kapot en veroorzaken ook heel veel menselijk leed. Ja, de natuur leert de mens ontzag: verwondering voor het schone en huiver voor het verschrikkelijke.

En onze eigen ervaring? Is die ook niet een bron voor het geloof?

Wie van dichtbij een geboorte mocht meemaken weet van de verwondering en de ontroering.

De eerste bloeiende sneeuwlok roept het besef wakker, dat het leven doorgaat, dat het straks weer zomer wordt. Maar onze eigen ervaring vertelt ook van gemene ziektes, die mensen, ook als ze nog zo jong zijn overkomen. En van zoveel ellende, die mensen elkaar aandoen.

Tot wat voor een geloof leiden de natuur en onze eigen ervaring? Tot meer dan verwondering, vrees en verschrikking?

De kerk gelooft dat in de Bijbel God tot ons spreekt. Dat mensen in de Bijbel de Stem van de Roepende kunnen horen.

Dat is voor mij heel wezenlijk. Het besef dat je door God geroepen wordt.

'Mens, waar ben je?' vraagt God aan Adam in het paradijs. 'Waar is je broeder Abel?' vraagt God aan Kaïn.

'Israel, mijn volk, waarom loop je achter andere goden aan? Waarom doe je niet wat ik je heb gevraagd?'

Die roepstem hoor ik in de Bijbel.

Maar de Bijbel is een lastig boek. Wat zeg ik? Het is een bibliotheek van 66 boeken.

Zo heel verschillend van omvang en van karakter. Naast verhalen en geschiedenissen kom ik er liederen en spreuken tegen; evangeliën, reisverslagen en brieven. Soms schokkend in hun wreedheid, soms ontroerend in hun schoonheid. Vaak zo weerbarstig te verstaan.

Zonder een goede leeswijzer blijft ons veel verborgen. Of raken we zomaar op dwaalwegen.

Wat heeft de Bijbel ons te zeggen? Welk licht laat de Bijbel vallen op de vragen waarmee elke tijd te maken krijgt?

Twee voorbeelden naar aanleiding van de Bijbellezingen van vanavond.

Dat God in het boek Deuteronomium de Enige, de Ene en de Unieke genoemd wordt is een buitengewoon polemische uitspraak. De Bijbel heeft weet van een veelheid van goden. Er zijn Egyptische goden en Babylonische goden, Filistijnse en Kanaänitische goden. Telkens weer staat het volk Israel aan de verleiding bloot om zich neer te buigen voor goden die je kunt zien, van wie je een beeld hebt gemaakt; goden die je vruchtbaarheid en groei beloven als je aan hen offert. Of je succes in de strijd garanderen.

Maar voor Israel moet duidelijk zijn dat te midden van al die goden er maar Eén is, die werkelijk het belang van mensen op het oog heeft. Dat is de God die hen uit het doodsland van Egypte heeft bevrijd. Dat is de God die hen een bewoonbare aarde heeft toevertrouwd, die orde in de chaos heeft geschapen. Hij is een God die het zwakke en het kwetsbare op het oog heeft.

Zo'n God is er maar Eén: dat is de God van Israel.

Luister daarom Israel, de HEER, ónze God, de HEER is de Enige.

Die woorden, dat besef, dat geloof is zó belangrijk, dat je ze op de deurposten van je huis moet schrijven. Dat je ze steeds in gedachten moet houden.

Het is de kern van wat wij het Oude Testament noemen.

In de aanvulling op Oude Testament, dat wij het Nieuwe Testament noemen gaat het om Jezus, die met de joodse aanduiding Messias wordt genoemd en met de griekse benaming Christus.

Maar wie is hij? Met het antwoord op die vraag staat veel op het spel.

In de evangeliën wordt die vraag expliciet gesteld. Dat vernamen we in de tweede lezing.

'Wie zeggen de mensen dat ik ben?' vraagt Jezus aan zijn leerlingen. Vervolgens daagt hij hen uit om te zeggen wie hij voor hen is. Dan spreekt Petrus woorden uit, die later deel uit zijn gaan maken van oude belijdenisgeschriften. Jezus is de Zoon van God. Hij is de Zoon van de Levende God.

Overigens, hij is ook mens. Hoe zit dat dan? Zoon van God en mens tegelijk? Later is de kerk gaan uitspreken: hij is waarachtig God en hij is waarachtig mens.

Dan zitten we al helemaal in de sfeer van de belijdenisgeschriften.

Het spontane belijden stolt als het ware in zorgvuldig bedachte geloofsformuleringen.

Nog even over dat eerste. Belijden is openlijk voor een geloofsovertuiging uitkomen.

Dat doet Petrus hier. Maar dat doe je ook als je op zondag de deur achter je dicht trekt en naar de kerk gaat.

Om God te ontmoeten. Om te zingen en te bidden. Om te luisteren naar een preek.

En dat doe je ook als het geloof je inspireert om straks vluchtelingen hier in Enschede een warm welkom te bereiden en de helpende hand wilt reiken. En dat doe je als je bij het citypastoraat je oor en je hart openstelt voor wie behoefte heeft aan koffie en aandacht.

En dat doe je op zoveel andere manieren. Belijden is een alledaagse bezigheid.

Belijdenisgeschriften - die proberen op een cruciaal moment onder woorden te brengen wat het geloof in die en die concrete situatie betekent.

Bijvoorbeeld om de verwarring omtrent de vraag wie Jezus precies is. Of hoe dat nu zit met God, die we als Vader kennen, en als Zoon en als Heilige Geest.

Daarmee zitten we ook direct bij de twee dogma's, die door de kerk wereldwijd worden beaamd.

Het dogma over Jezus, de zogenaamde twee naturen leer: hij is waarachtig God en hij is waarachtig mens, vere Deus, vere homo. En et dogma van de Drieëenheid: de Vader, de Zoon en de Geest zijn één in wezen.

We zullen het er later nog uitvoeriger over hebben.

Belijdenisgeschriften.

We onderscheiden drie oecumenische belijdenisgeschriften, omdat ze in de oecumene breed worden erkend.

In de eerste plaats is dat de Apostolische Geloofsbelijdenis. In zijn huidige vorm ontstaan in de vroege middeleeuwen. Het is een kernachtige samenvatting van wat het christelijk geloof inhoudt. Het is heel goed mogelijk, dat de geloofsleerlingen al in de tweede eeuw bij hun doop deze woorden uitspraken als de priester of pastor hen vroeg in wie en wat zij geloofden: God, Jezus, de Heilige Geest, de kerk, vergeving en het eeuwige leven.

Volgens de kerk zijn deze uitspraken in overeenstemming met wat de apostelen schreven en leerden.

Vandaar de naam Apostolische Geloofsbelijdenis. En zonder al te veel moeite in 12 hoofdstukjes te verdelen.

Vandaar de andere naam: de 12 artikelen van het geloof.

Bij elk van deze artikelen willen we in de komende maanden stilstaan.

In de tweede plaats kent de kerk de geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel uit het jaar 381 en als derde de geloofsbelijdenis van Athanasius uit de zesde eeuw.

Drie oecumenische geloofsbelijdenissen.

Daarnaast kennen de kerken die uit de Reformatie voortkomen, de hervormingsbeweging van de zestiende eeuw, drie specifieke belijdenisgeschriften, die ingingen op de geloofsvragen van die tijd.

Ze worden ook wel de formulieren van Eenheid genoemd.

Het zijn de Nederlandse Geloofsbelijdenis uit 1561, de Heidelbergse Catechismus uit 1563 en de Leerregels van Dordrecht uit 1618/1619.

Het voert nu te ver daar uitgebreid op in te gaan. Ik noem ze hier omdat ze met zoveel worden ook worden genoemd in de Kerkorde van de Protestantse Kerk.

In deze kerkorde wordt ook een eigentijds geschrift genoemd, dat niet de status heeft gekregen van belijdenisgeschrift, maar door de kerk wel als uitermate waardevol gezien worden, omdat het ingingen op een grote dwaling van de vorige eeuw. Het zijn de Barmer Thesen, waarin de kerk krachtig afstand neemt van de nazi-ideologie. Toen Hitler in 1933 de macht in Duitsland overnam, wilde hij de principes van ras, bloed en bodem in de leiding en prediking van de kerk laten infiltreren.

In zes stellingen wordt daartegenover getuigd van Jezus Christus als Heer over de machten.

In de Credo-kring van aanstaande dinsdagavond zullen we daar dieper op ingaan.
We moeten tot een afronding gaan komen.
Wie wil nadenken over het christelijk geloof kan niet om de Bijbel heen. Wil dat ook niet.
Het is de belangrijkste bron van ons geloof. Wij geloven dat de Stem van God ons daarin roept.
Wie openlijk uitkomt voor zijn of haar geloof belijdt dat. Je kan er elke dag toe worden uitgenodigd of uitgedaagd.
Op spannende momenten in haar bestaan heeft de kerk belijdende uitspraken gedaan. Om koers te houden.
Om voor dwalingen te behoeden. Om haar geloof uit te spreken of samen te vatten.
Over die uitspraken is lang en diep nagedacht.
Wij staan met ons geloof als het ware op de schouders van ons voorgeslacht.
Ook al was hun tijd een andere dan de onze, ook al gebruikten ze woorden en beelden die de onze niet meer zijn, toch kan het voor ons vandaag behulpzaam zijn respectvol kennis te nemen van wat zij onder woorden hebben gebracht. Behulpzaam bij onze poging om vandaag woorden voor ons geloof te vinden.
Daarbij gaat het er niet om het voorgeslacht na te praten. Het kan heel goed zo zijn dat wij vandaag, om hetzelfde te zeggen als ons voorgeslacht vroeger deed, wij het vandaag juist anders moeten zeggen. Dat maakt het niet alleen spannend, maar ook heel inspirerend.

Amen